

ומשנינן: לא אמר רבי יוחנן שאינו מעלה את הכיור אחרי ששקעו משום שיפסל לעבודות היום של המתירים מדאורייתא, וכדברי רבי חייא בר יוסף. אלא לרבי יוחנן, גזירה היא מדרבנן שלא יעלה את הכיור מהבור משום שחששו חכמים שמא לא יחזור וישקיע אותו בבור באותו הלילה, ויפסלו המים בלינה בזמן עלות עמוד השחר.

ולפי זה שפיר נקט רבי יוחנן בלשונו לשון איסור "שוב אינו מעלהו", ולא נקט לשון פסול. כי לדבריו בהעלאה אינו נפסל, אלא שאסור להעלות שמא ישהה את הכיור עד לעלות עמוד השחר, ואז יפסלו המים בלינה.

ואילו רבי חייא בר יוסף נקט בדבריו לשון פסול [מי כיוור נפסלין למתירין כמתירין], ולא נקט לשון איסור, כי הוא סובר שאין האיסור להעלות מצד גזירה בלבד שמא ישכח ולא יחזירנו, אלא עצם ההעלאה תפסול את המים מיד.

ולפי זה **איכא בינייהו** דרבי חייא בר יוסף ורבי יוחנן **גזירת שיקוע**. לרבי יוחנן גזרו חכמים שלא יעלנו, ולרבי חייא בר יוסף אין מקום לגזירה, אלא עצם העלאת הכיור מהבור תפסול את המים לעבודה במתירין מיד⁽²⁾.

אלא דאכתי תיקשי: **והאמר רבי יוחנן, קידש ידיו לתרומת הדשן, למחר אין צריך לקדש, שוב לקדש**

2. בפשטות נראה שלרבי חייא יש מצות שיקוע, רק כיון שאינה פוסלת לאיברין לא גזרו בה, ובתוס' כתבו דהיינו משום שלא רצו להתמין עד סמוך לעלות השחר שמא יפשע ולא ישקענו. אך תמוה מנין שיש כלל מצות שיקוע לפי רבי חייא. ומאידך לפי רב חסדא אין אפילו מצות שיקוע, [ולא אמרינן שרב חסדא ורבי יוחנן בגזירת שקוע פליגי].

3. רש"י פירש שלפי רבא, רבי יוחנן אמר שאינו צריך לקדש שוב אחר תרומת הדשן רק לדעת רבי אלעזר שסובר שאין לינה פוסלת במי כיוור. ולכאורה תמוה למה לא פירש שכבר התחיל בעבודה בתרומת הדשן, ולא עושה אחריה גישה חדשה.

וראה בקרן אורה שסברא זו נאמרה בקידוש יו"ר, שפסולו תלוי בגישה חדשה, אך פסול המים תלוי רק בפסול הקידוש מצד הזמן, וכיון שלרבי אלעזר עלות השחר אינו פוסל קידוש גם המים אין נפסלין, ואפילו אם תרומת הדשן לא היתה נחשבת כתחילת עבודה לא היו נפסלין. וראה **אבן האזל** [פ"ה מביא"מ ה"י] **ובאשר לשלמה** [מועד צו].

אולם החזו"א נקט שגם הפסול במים תלוי בגישה חדשה, ומשום כך אינם נפסלין כשהעלו לתרומת הדשן שהיא תחילת עבודה, [וכן צידד **בשפת אמת** לעיל כ א] אלא שסברא זו

ובשטמ"ק כתב ש"גזירה" היא חיוב שנעשה להציל את העבודה מפסול. ו"מצוה" היא חיוב שניתן כדי להציל את המים מפסול, והיינו דבתחילה אמרו שגזירת שיקוע איכא בינייהו, דרבי יוחנן סבר כרבי חייא שנפסלין למתירין [כתוס'] ולכן גזרו שלא יעלו כל הלילה, שמא למחר יחשבו שהיה שקוע כל הלילה ויקדשו ממנו, ולא ידעו שנפסלו בעלותם בלילה.

אך למסקנא שרבי יוחנן סובר כרב חסדא שאין נפסלין למתירין בלילה, ורק מצוה להשקיעו שלא ישכחנהו, לא שייך בזה גזירה, כי ודאי ידעו שהם פסולים בכך שלא שקעום בעמוד השחר. ולכן לא מצינו מצוה לרב חסדא, אך לרבי חייא מסתבר שיש מצוה להציל מטעות אף שלא גזרו על כך גזירה. ואמנם זה פשוט שהחשש הוא רק שמא לא ישקענו או שמא יטעו ויכשירוהו למחר, ולכן יש גזירה או מצוה לשקוע. ואילו

כא-ב

והניחה הגמרא עתה, כי מה שאמר "למחר אינו מקדש", היינו שנפסל קידוש הידים לעבודת מחר, משום שלא שיקע את הכיור מבעוד יום, ונעשו המים בשעת השקיעה פסולים מלקדש לעבודת מחר. והרי העמדנו את דברי רבי יוחנן שסובר אין המים נפסלין בלילה אלא משיעלה עמוד השחר?!

ומשנינן: כך אמר רבי יוחנן משמיה דאילפא – **למחר אין צריך לקדש!**

והיינו, שלא נאמר דנהי שלא נפסלו המים בשקיעת החמה בלילה, עדיין יפסל קידוש הידים בלילה בעלות עמוד השחר, קא משמע לן רבי יוחנן דקסבר כרבי אלעזר ברבי שמעון שאין לינה מועלת לפסול בקידוש ידים כלל!

והוינן בה: **למימרא**, דקסבר רבי יוחנן שהמקדש ידיו בלילה, הרי אפילו לעבודת **מתירין** שלמחרת, **מיחזא חזי** קידושו, על אף שנעשה בלילה שעבר? אם כן תיקשי, שדבריו של רבי יוחנן **היינו** דבריו **דרב חסדא**, שאמר ראוי קידוש ידיו בלילה אפילו לעבודת מתירין למחר, ומה ההבדל ביניהם?

ומשנינן: **איכא בנייהו מצות שיקוע** מבעוד יום. לפי רבי יוחנן מצוה לשקעו לכיור מבעוד יום כדי שימצאו אותו משוקע בשעה שבאים לקדש ממנו לתרומת הדשן, ושיקוע זה יזכירם לחזור ולשקעו מיד אחרי הקידוש לתרומת הדשן כדי שלא יפסלו המים בלילה בעלות עמוד השחר, וזהו שאמר רבי יוחנן "כיור כיון ששקעו [מבעוד יום] שוב אינו מעלהו", שמשמע מצוה לכתחילה לשקעו מבעוד יום. ואילו רב חסדא סבר, לא חיישינן לשקעו מבעוד יום אלא משקעים אותו סמוך לעלות עמוד השחר, ודיינו בכך שלא יפסל בלילה.

בקידוש ידים רק מדרבנן ולא גזרו על הזמן המועט שבין עבודת תרומת הדשן עד לעלות עמוד השחר] אם כן **קשיא דרבי אדרבי!** – **דמאי שנא התם**, בהא דאמר רבי יוחנן אליבא דרבי "כיור כיון ששיקעו שוב אינו מעלהו", שגזר רבי **דמשקע ליה** לכיור ושלא יעלהו כל הלילה שמא יפסלו המים בלילה, **ומאי שנא הכא**, בהא דאמר רבי יוחנן אליבא דרבי שהמקדש ידיו לתרומת הדשן למחר אין צריך לחזור ולקדש, **דלא משקע ליה** לכיור.

והיינו, שלא מצינו שאמר רבי יוחנן [אליבא דרבי] שאחרי העלאת הכיור לצורך קידוש ידים לעבודת תרומת הדשן חייבים להחזיר אותו מיידית אל הבור כדי שלא יפסלו המים בלילה כשיעלה עמוד השחר? (4)

ומשנינן: קסבר אביי שגם כאן גזר רבי **דמסלק ליה** לכיור, שמעלהו לצורך קידוש ידים לעבודת תרומת הדשן, **והדר משקע ליה** מיד בבור כדי שלא יפסלו המים בלילה בעלות עמוד השחר. אלא, שלא הוסיף זאת רבי יוחנן במפורש משום שלא בא לומר את דבריו בהלכות מי כיור כי אם בהלכות קידוש ידים ורגלים, ולהשמיענו שעל פרק הזמן הקצר שבין תרומת הדשן לעלות עמוד השחר לא גזרו חכמים פסול לינה על קידוש הידים!

ושבה הגמרא לבאר מה שאמרו לעיל שלרבי יוחנן אין מי הכיור נפסלים בשקיעת החמה ובמשך הלילה אלא רק כשיעלה עמוד השחר:

אי הכי, שסובר רבי יוחנן שבליילה לא נפסלים מי הכיור בלילה אלא רק משיעלה עמוד השחר, תיקשי מה שאמר רבי יוחנן משמיה דאילפא, שכיור אשר לא שיקעו בזמן שקיעת החמה, מקדש ממנו ידיו לעבודת לילה, **ולמחר אינו מקדש**.

במים [נראה שם הערה 14, ובד"ה הגה"ה שכתבו כרש"י], וכן נקט השטמ"ק [אות ג'] ובכל זאת כתבו [בד"ה כיור, והשטמ"ק שם] שמוכח מסוגיין שבמים חל פסול אפילו מקרות הגבר עד צפרא. ומסתבר שכוונתם לטעם השני ברש"י שכבר נתקדשו בכלי והם ככל הקדשים הנפסלים בלינה בעמוד השחר.

וראה סובר שהקידוש נפסל מדרבנן אטו פסול המים שהוא מן התורה, אך מלשון רש"י שם לא משמע כן. וראה **באבן האזל** [פ"ה מבאי"מ הי"ד] שגם דעת הרמב"ם [פ"ג מבית הבחירה הי"ג] שהמים נפסלים בלינה מן התורה אף שהקידוש נפסל רק מדרבנן.

מועילה רק להכשירן למתירין שזמנן מתחיל בבקר, ותחילת עבודת הבקר בתרומת הדשן, אך לאברין יפסלו, כיון שזמנן כל הלילה, ואינו מתחיל גישה חדשה לאברים בתרומת הדשן. והאחרונים הקשו אם רבי יוחנן דיבר לפי רבי אלעזר, למה אמר "כיור שלא שקעו" והרי לשיטתו אין צורך לשקע הכיור כי אין בו פסול לינה. וכבר הבאנו דבריהם [בדף כ. הערה 7].

4. כתב רש"י שאי אפשר לתרץ שלדעת רבי לינה לא פסלה מקרות הגבר עד צפרא, כי רק בקידוש שלינתו דרבנן לא גזרו על זמן מועט, אך הפסול במי כיור הוא מדאורייתא והם לפנינו קדושת הכלי עליה, עמוד השחר גורם לינתם. ותוס' [בד"ה מאין] נקטו שפסול לינה הוא מדרבנן אפילו

ומשינין: גם כשהיה בא להשקיע, מדובר **דמשקע ליה** לכיור **בגילגלא**, באמצעות הגלגלים מהעץ כדי שישמיע העץ של המוכני קולו [והיה קול חזק עד שנשמע ביריחו] ויתעוררו הכהנים הישנים בעזרה, ויבואו לפייס על עבודתם.

לישנא אחרינא [לאותו התירוץ, אלא שיש לו המשך]: **דמשקע ליה בחומרתינה** [היינו גלגלא] **כי היכי דלישתמע קליה ולשמעי כהנים ויתעוררו וליתו לפייס**.

ופרכינן: ואמאי בעינן להשמעת קולו של העץ? והא **הוי גביני**, שהיה **כרוז**, והיה מכריז: עמדו הכהנים לעבודתכם?!

ומשינין: **בי תרי היכרי** [היכר כפול] **הוו עבדי** — **דשמע מהאי אתי, ושמע מהאי אתי!**

גופא: אמר רבי יוסי ברבי חנינא: כל כיור שאין בו, שאינו יכול להכיל מים⁵ בכמות המספקת כדי לקדש ארבעה כהנים ממנו, אין מקדשין בו. שנאמר "ורחצו ממנו משה אהרן ובניו" וגומר.

מיתיבי: כל הכלים [כלי שרת]⁶ **מקדשין את המים שבתוכם להיות ראויים לקדש מהם ידים ורגלים, בין שיש בהן שיכולים אותם כלים להכיל רביעית מים, בין שאין בהן רביעית** [כי לקידוש ידים ורגלים אין צורך ברביעית מים, לפי שלא נאמר שיעור זה אלא בנטילת ידים]¹, **ובלבד שיהו אותם כלים כלי שרת!**

כב-א

וכמו שפירש רש"י לעיל [נט ב] שהשיעור של ד' כהנים נאמר בכלי המחזקי את המים [ראה שם הערה 5] ולפי זה כשאמרו שאין צריך שיהיה בהן רביעית היינו אפילו מתחילה, שהרי מדובר על הכלי שאינו מחזיק יותר, ומדובר בכל כלי שרת, כי הכיור עצמו היה גדול מרביעית. ומקשינן לרבי יוסי ב"ח שהצריך כלי שמחזיק כשיעור ד' כהנים, אך ודאי השיעור הוא בכלי ולא במים.

אך **בשפת אמת** כתב שגם לדעת רש"י רבי יוסי בר חנינא הצריך שיהיה הכלי מחזיק כשיעור ארבע כהנים ורק אחר שהיה בו שיעור זה ונחסר כשר לקדש בו, כי השיעור הוא במים ועל כך מקשינן מהברייתא דמשמע שאפשר לקדש בכלי אף שלא היה בו שיעור ד' כהנים מעולם.

1. רש"י פירש שבקידוש ידים ורגליים לא בעינן שיעור, ואינו נטילת ידים שנאמר בה שיעור רביעית, וסבר שלא נאמר

מיתיבי לרב חסדא ממה ששינו במסכת תמיד, במי שזכה בפסי לתרום את הדשן — כשהיה נכנס לעזרה כדי לקדש ידיו ורגליו לא היה מכניס בידו לא נר ולא אבוקה אלא מהלך לאור אש המערכה, ולא היו רואין אותו אחיו הכהנים שהיו בבית המוקד ולא שומעין את קולו עד ששומעים קול עץ שעשה ממנו **בן קטין מוכני גלגלים לכיור**, ואז הן **אומרים** זה לזה, כדי לזרז עצמן לעבודה: **הגיע עת קידוש ידים ורגלים מן הכיור! שעתה עלינו לקדש ידינו כדי לעבוד את עבודת צבירת האפר שעל המזבח לתפוח שבמרכזו.**

ודייקנן: כיצד היה נשמע קולם של גלגלי העץ? **מאי לאו, דמסלק ליה** לכיור מן הבור למעלה, ולפיכך נשמע קולו בשעה שהיה מעלהו מן הבור, **אלמא משקע ליה** לכיור מבעוד יום ומעלהו לקידוש לתרומת הדשן ולא היו ממתנינים מלשקעו עד סמוך לעלות השחר, ותיקשי לרב חסדא?!

ומתריצין: **לא** היה זה קולם של גלגלי העץ בשעה שמעלהו, אלא הקול שהשמיעו הגלגלים בשעה **דמשקע ליה** לכיור, שעתה הוי סמוך לעלות עמוד השחר והיה משקעו אז כדי שלא יפסל בלינה בעלות עמוד השחר.

ופרכינן: בשלמא אי אמרת שהיו גלגלי העץ משמיעים קולם בשעת העלאת הכיור שפיר קא אמרת, שבשעה שמעלהו הוא צריך להסתייע באותם גלגלים, אבל אי אמרת שלא היה מעלהו אלא רק **דמשקע ליה, מי משתמע קליה!**? שהרי מטילו למים בלי להשתמש בגלגלים, ולא נשמע אז קול העץ?

5. **במנחת חנוך** [ק"ו] דן אם שיעור ד' כהנים הוא ברביעית לכל אחד או אף פחות מכך. **ובקרבן אורה** כתב שלדעת רש"י בסמוך שאין צורך בכלי שמחזיק רביעית, משמע שכל כהן יכול לקדש בפחות מרביעית, וכבר דחה **בזבח תודה** שאין הכוונה שמקדש בפעם אחת אלא שיכול לקדש בכלי קטן זה בכמה שפיכות.

ומדברי תוס' בסמוך שהצריכו קידוש מכלי המחזיק רביעית כנטילת ידים, למה הקרן אורה שלד' כהנים צריך ב' רביעיות כדתנן בידיים שנטולין מחצי לוג לארבעה אנשים, אך **בשלום** רב הביא שבקידוש צריך לוג שלם, דהיינו רביעית לכל אחד כי מקדשים גם הרגלים.

6. **רש"י** פירש כל הכלים מקדשים מים שנתקדשו בהם לקדש את הידים ורגלים, והיינו שכוונת הברייתא לדון בידי הכלים שמקדשים את המים, ולא בידי המים המקדשין את הידים,